

Nuoret Lakimiehet ry, Unga Jurister rf
PL 1211
00101 Helsinki

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 Valtioneuvosto

LAUSUNTO

Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta (Oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:17)

Lausuntonaan oikeusministeriön työryhmämietintöön Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta Nuoret Lakimiehet ry (jäljempänä Nuoret Lakimiehet) esittää seuraavaa:

Nuoret Lakimiehet haluaa korostaa ylemmän oikeustieteellisen tutkinnon laaja-alaista yleistutkintoluonnetta, joka antaa perusteellisen kuvan oikeusjärjestelmän toiminnasta sekä lähtökohtaisesti pätevyyden ja ammatillisen osaamisen toimia yleisesti tunnetuissa lakimiestehtävissä, kuten tuomarina, syyttäjänä tai asiamiehenä oikeusistuimissa.

Nuorten lakimiesten alalle pääsy on turvattava

Jokaisella vastavalmistuneella oikeustieteen maisterilla tulee olla oikeus ryhtyä harjoittamaan ammattiaan ja esiintyä oikeudessa. Lähtökohtaisesti ylempi oikeustieteellinen tutkinto turvaa kaikille sen suorittaneille riittävän osaamistason asioiden hoitamiseksi tuomioistuimissa. Vuonna 2002 toteutettu ylemmän oikeustieteellisen tutkinnon edellyttäminen asiamiehenä tai avustajana yleisessä tuomioistuimessa toimivilta on varmasti karsinut räikeimmät oikeudenkäyntiavustajiin liittyvät ongelmat eikä työryhmä selvityksessäänkään kyennyt osoittamaan sellaisia ongelmia, jotka ilmenisivät erityisesti nuorten lakimiesten toimiessa asiamiehenä. Kelpoisuusedellytysten tiukentamiseen ei tule ryhtyä, ellei nykytilanteesta aiheudu konkreettisia ongelmia.

Liian kireät kelpoisuusehdot vaikeuttaisivat nuorten lakimiesten alalle pääsyä. Elinkeinovapauden turvaamiseksi ehdot eivät voi olla sellaisia, ettei vastavalmistuneella lakimiehellä olisi oikeutta ryhtyä harjoittamaan ammattiaan. Kuinka hankkia kokemusta, ellei pääse harjoittamaan taitojaan? Myös lupajärjestelmästä aiheutuvat kustannukset voivat olla monelle uraansa aloittelevalla lakimiehelle huomattava este alalle pääsulle. Nuorten lakimiesten työmoraali on usein huipussaan

ja pienempien asioidenkin hoito otetaan vakavasti, mikä näkyy asiantuntevana ja laadukkaana palveluna. Mikäli alalle pääsyn ehtoja kiristettäisiin, saattaisi se aiheuttaa lisäksi varsinkin pienemmällä paikkakunnilla pulaa avustajista.

Luvan saamisen edellytyksiä ei voi asettaa kohtuuttomiksi

Nuoret Lakimiehet pitää riittävinä edellytyksinä oikeudenkäyntiasiamiehenä toimimiselle, että henkilö:

- 1) on suorittanut Suomessa oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinnon taikka ulkomailla vastaavan oikeustieteellisen tutkinnon, joka on tunnustettu Suomessa sen mukaan kuin erikseen säädetään;
- 2) on rehellinen ja ei ole ilmeisen sopimaton oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävään; sekä
- 3) ei ole konkurssissa, eikä henkilön toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Mietinnössä esitetään nykytilaan verrattuna, että ylempien oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneelta edellytettäisiin lisäksi riittävän perehtyneisyyden saavuttamista oikeudenkäyntiasiamiehen ja –avustajan tehtäviin. Edellytyksinä mainitaan asianajotutkinnon suorittaminen tai valmistumisen jälkeisen vähintään vuoden työkokemuksen hankkiminen tehtävässä, joka olennaisesti perehdyttää oikeudenkäyntiasiamiehen tai –avustajan toimeen. Muun muassa tuomioistuinharjoittelun suorittaminen olisi aina tällainen tehtävä. Valtionhallinnon säästötoimenpiteet ovat kuitenkin vähentäneet koko 2000-luvun ajan auskultointipaikkojen määrää vuoden 2000 yli 200 paikasta vuoden 2010 130 paikkaan. Miten aiotaan turvata vastavalmistuneiden nuorten aito mahdollisuus saada tällaista perehdyttävää työkokemusta, mikäli näitä kokemusta kerryttäviä virkoja jatkuvasti vähennetään? Mikäli tuomioistuinharjoittelun suorittaminen muodostuisi merkittäväksi kelpoisuusedellytykseksi oikeudenkäyntiavustajana toimimiseen, ei Suomessa pian olisi riittävästi kelpoisuusehdot täyttäviä oikeudenkäyntiavustajia.

Kokemuksen hankkiminen yksityisellä sektorilla on usein hyvin vaikeaa, koska olemassa olevien lakiasiain- ja asianajotoimistojen avoinna oleviin työpaikkoihin on jatkuvasti huomattavasti enemmän hakijoita kuin työpaikkoja. Etenkin pienempien toimistojen halukkuus palkata vastavalmistuneita varmasti pienenee entisestään huomattavasti, jos vastavalmistunut ei saisi ensimmäisen vuoden aikana esiintyä oikeudessa eli tehdä toimistossa usein olennaisinta työtä. Tämä näkyisi varmasti myös nuorten lakimiesten palkkaustasossa työnkuvan suuntautuessa entistä enemmän avustaviin toimiin.

Lisäksi työkokemuksen edellyttäminen oikeudenkäyntiavustajalta tekisi oman lakiasiaintoytimiston perustamisen nuorelle lakimiehelle usein mahdottomaksi, koska suuri osa toimeksiannoista liittyy oikeudenkäynteihin. Joka tapauksessa yrittäjän olisi mahdotonta saavuttaa riittävä perehtyneisyyttä oikeudenkäynteihin ja siten hankkia vaadittua kelpoisuutta, koska hänellä ei olisi oikeutta esiintyä oikeudessa. Kelpoisuusehto voisi siis toimia ylipääsemättömänä esteenä alalle pääsyyn.

Työryhmän esitys asettaisi lisäksi oikeudenkäyntiasiamiehille epäsuhtaiset vaatimukset muihin oikeudenkäynnin toimijoihin verrattuna. Esimerkiksi tuomarintointia harjoitetaan nykyisin oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinnon perusteella auskultanttina samoin kuin syyttäjintointia apulaissyöttäjänä. Millä perusteella oikeudenkäyntiavustajan pitäisi olla eri asemassa toimiedellytysten suhteen?

Tosiasiallisten mahdollisuuksien alalle päteväytymiseksi on oltava riittävät

Mikäli alalle pääsyn edellytyksiä tiukennettaisiin, nuorille lakimiehille tulisi turvata tosiasialliset mahdollisuudet hankkia tarvittava pätevyys. Tarpeellisen koulutuksen ja kokemuksen hankkiminen tulisi olla mahdollista kaikille valmistuville lakimiehille. Erityisen lupatutkinnon suorittaminen joko osana oikeustieteen maisterin tutkintoa opiskelujen loppuvaiheessa tai valmistumisen jälkeen työn ohella taikka erillisen harjoittelujärjestelmän luominen voisivat olla vaihtoehtoja asianmukaisen pätevyyden hankkimiseksi. Tällaiseen koulutukseen tulisi valtionhallinnon taholta löytyä myös riittävästi rahoitusta.

Kunnioitavasti,

NUORET LAKIMIEHET RY, UNGA JURISTER RF

Salla Korhonen
Puheenjohtaja